

Praktijkonderzoek:

“Het kan me geen augurk schelen!”

Over onderwijs in het buitenland én thuis aan de slag.

Stenden Hogeschool
Groningen, augustus 2014

J.E. Hooijenga
Student: 281158

SAMENVATTING

Dit afstudeeronderzoek is uitgevoerd in opdracht van de directie van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca in Spanje. De school is een Nederlandse Taal- en Cultuurschool, actief onder de vlag van de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland. Hiermee is het een erkende school voor het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. Het onderzoek is mede tot stand gekomen door medewerking van de schooldirectie, het onderwijsteam, de ouders en de leerlingen van de school.

Het onderzoek

Het onderzoek is opgezet naar aanleiding van een verlegenheidssituatie, die als volgt is geformuleerd. De directie en het team willen graag weten op welke manier ouders handvatten kunnen worden gegeven, om thuis het resultaat van de schoollessen en derhalve de Nederlandse taal van het kind te bevorderen. Het onderzoek is voorts opgezet rondom de volgende centrale vraagstelling: Wat moeten de directie en het team doen om ouders hun kind in aanvulling op de lessen een kwalitatief Nederlands taalaanbod te kunnen geven? Hiermee wordt bedoeld dat leerprocessen die op school worden opgezet, in de buitenschoolse en thuissituatie worden opgepakt, geoefend, verbreed en verdiept.

Op basis van een theoretisch kader zijn de volgende aspecten onderzocht. De rol van de directie en het team van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca, de rol van de ouders en de leerlingen en de rol van de (tweede) taal Nederlands.

Deze aspecten zijn onderzocht middels een actieonderzoek binnen het team en de directie van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca. Verder is er een survey-onderzoek gehouden onder de ouders van de leerlingen. Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met enkele leerlingen en is een aantal leerlingen geobserveerd.

De resultaten

Uit de resultaten van het actieonderzoek blijkt dat er verschillen bestaan tussen wat is vastgelegd aan beleid en wat betrokkenen uitvoeren. Deze verschillen worden verklaard.

Uit de resultaten van het survey-onderzoek blijkt hoe ouders tegenover de taal Nederlands staan. Daarnaast komen subgroepen naar voren met betrekking tot kennis van het onderwijs en doelstellingen ten aanzien van taalbeheersing.

Uit de resultaten van de bevragingen komt de houding van de leerlingen naar voren met betrekking tot het Nederlands. Ook komen de verschillen tussen de leerlingen naar voren.

Uit de observaties van de Nederlandse taal van de leerlingen worden de knelpunten weergegeven in relatie tot meertaligheid.

Conclusies

Bij de onderzochte school blijkt dat leerkrachten vanwege praktische oorzaken veel tijd nodig hebben voor de lesvoorbereiding. Deze voorbereiding leidt nu niet tot adequaat huiswerk aanbod.

De rol van de thuissituatie is groot. Daarnaast speelt de communicatie met de school een belangrijke rol.

Ouders en kinderen staan positief tegenover de taal Nederlands. Ouders die langer in Spanje wonen accepteren een lager niveau van hun kinderen ten aanzien van het Nederlands. Ouders met terugkeerplannen naar Nederland hebben daarentegen hogere doelen ten aanzien van de Nederlandse taal.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

HOOFDSTUK 1 INLEIDING	1
§ 1.1 De school	1
§ 1.2 Aanleiding en doelstelling	1
§ 1.3 Onderzoeksfactoren probleemanalyse	2
§ 1.4 Centrale vraagstelling rondom het praktijkprobleem	3
§ 1.5 Onderzoeksvragen en deelvragen	3
HOOFDSTUK 2 THEORETISCH KADER	5
§ 2.2 Eerste en tweede taalverwerving	5
§ 2.3 De rol van de thuissituatie	7
§ 2.4 Persoonlijke factoren leerling	9
§ 2.5 Rollen schooldirectie en team	10
§ 2.6 Bevindingen theoretisch kader	11
HOOFDSTUK 3 OPZET VAN HET ONDERZOEK	13
§ 3.1 Oriënterend onderzoek	13
§ 3.2 Aangewende onderzoeksinstrumenten	13
§ 3.3 Proces plan van uitvoering	15
HOOFDSTUK 4 (verwerking van) DE RESULTATEN	17
§ 4.1 Oriënterend onderzoek	17
§ 4.2 Survey-onderzoek – De thuissituatie	18
§ 4.3 Actieonderzoek – De directie en het team	28
§ 4.4 Bevragen (gesprek) – De leerling	30
§ 4.5 Observeren – De taal en de leerling	31
HOOFDSTUK 5 CONCLUSIES, AANBEVELINGEN EN REFLECTIE	33
§ 5.1 Conclusies	33
§ 5.2 Aanbevelingen	35
§ 5.3 Reflectie	37
LITERATUUR	38

BIJLAGE

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding van het onderzoek met de probleemstelling, de doelstellingen van het onderzoek en de bijbehorende onderzoeksvragen. Allereerst wordt de aanleiding van het onderzoek geschetst waarna een beschrijving van het probleem wordt weergegeven. Hierna wordt het doel van het onderzoek uiteengezet met de daaruit afgeleide onderzoeks- en deelvragen.

§ 1.1 De school

Dit onderzoek vindt plaats op de school Nederlandse Onderwijs Costa Blanca. De school is gesitueerd in Altea, Spanje. Het betreft zogenoemd 'Nederlands Taal- en Cultuur' onderwijs. Dit betekent dat de kinderen naar een reguliere dagschool gaan, zijnde een Spaanse basisschool of een internationale school. De lessen van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca zijn lessen ten behoeve van de taal Nederlands en voor Nederlandse cultuur. Op de school zitten vijftien leerlingen uit zesenvestig gezinnen.

§ 1.2 Aanleiding en doelstelling

Uit de gesprekken van de onderzoekster met de directrice van de school is gebleken dat de school meer aandacht wil besteden aan onderwijsactiviteiten buiten de lestijden. De globale doelstelling van het onderzoek wordt ook wel beschreven als de verlegenheidssituatie. Voor de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca is deze als volgt geformuleerd:

De directie en het team van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca willen graag weten of er handvatten gegeven kunnen worden aan ouders om thuis het resultaat van de lessen op school en dus de Nederlandse taalvaardigheid van het kind te bevorderen.

Op deze situatie wil de school een antwoord, zodat de daaruit voortvloeiende acties adequaat kunnen worden uitgevoerd. Het onderhavige praktijkonderzoek is daarmee naast een afstudeeronderzoek, tevens een opdracht van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca.

De reden dat een onderzoek tot op heden niet is gedaan, is een gebrek aan tijd geweest door onderbezetting. Het is van belang dat er een antwoord komt omdat het de verwachting is dat het de Nederlandse taalvaardigheid van de leerlingen ten goede zal komen. Deze gedachte komt voort uit de lesfrequentie van één keer per week. Dat leerlingen vaker dan één keer per week in aanraking moeten komen met de taal, voor een goede taalontwikkeling is een gegeven in de literatuur (Paus, 2010).

De onderzoekster heeft op de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca een half jaar stage gelopen. De interesse bij deze vorm van onderwijs komt bij haar voort uit een betrokkenheid bij een multiculturele samenleving. Dit blijkt onder meer uit eerdere ervaringen die zij heeft met lesgeven in het buitenland en het begeleiden van buitenlanders in Nederland.

§ 1.3 Onderzoeksfactoren probleemanalyse

Deze paragraaf geeft een omschrijving van de aanwezige stakeholders en van de relevante omstandigheden voor het onderzoek.

Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland

De Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (Stichting NOB) werkt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De Onderwijsinspectie houdt derhalve toezicht op de kwaliteit van het onderwijs van de aangesloten scholen. Stichting NOB verzorgt de bijbehorende onderwijskundige en bestuurlijke ondersteuning. Een en ander is beschreven op de website van de Stichting NOB (www.stichtingnob.nl) en is samengevat in de Corporate brochure (Stichting NOB, 2010). De stichting NOB wordt in het onderwijs beschouwd als autoriteit en een belangrijke bron van kennis. In het onderhavige praktijkonderzoek wordt regelmatig literatuur van de Stichting NOB aangehaald.

Directie / team van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca

De directie bestaat uit één persoon, een vrouw van midden dertig. Zij is een jaar directrice en ervaart deze rol als zwaar. Daarnaast heeft ze ook de functie van leerkracht. Het onderwijsteam bestaat verder uit nog twee leerkrachten. Een vrouw van midden twintig met veel passie voor het vak en een vrouw van midden veertig met veel liefde voor taal in het algemeen.

De kinderen

De kinderen hebben ten minste één Nederlandse ouder en beheersen het Nederlands op het niveau van CITO-score D of E. Voor deze doelgroep is dit een gemiddelde score. De kinderen spreken op hun dagschool Spaans en/of Engels. Het Nederlands is voor de meeste kinderen niet de dominante taal. De dominante taal wordt gezien als de taal die de kinderen het meest en ook gemakkelijk gebruiken, meestal is dit de taal waarin ze dagonderwijs volgen. De dominante taal is bij de kinderen van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca niet per se de moedertaal. Dit is onderzocht in het rapport *Verdieping Meertaligheid*, geschreven door de onderzoekster (Hooijenga, 2014).

Verspaansing

De meeste kinderen zijn 'verspaanst'. De kinderen spreken vooral Spaans en hebben verder ook weinig tot geen Nederlands taalaanbod. Broertjes en zusjes spreken onderling Spaans en er wordt vaak geen Nederlandse televisie gekeken. Het Nederlands dat de kinderen wel meekrijgen is vaak eenzijdig. Dit is bijvoorbeeld alleen de gesproken taal van één ouder. De kinderen voelen zich meer Spaans dan Nederlands. Dit blijkt bijvoorbeeld uit hun betrokkenheid bij culturele activiteiten. Van de Spaanse feestdagen kennen de leerlingen de achtergronden en de gebruiken. Nederland is voor sommige kinderen in de praktijk louter een vakantieoord. Te vergelijken met kinderen die in Nederland wonen en elke zomer gaan kamperen in Frankrijk. Gebruiken zijn wel bekend, maar beperkt en gelieerd aan de situatie.

Lessen

De leerkrachten voeren een gecomprimeerd lesprogramma uit van het reguliere jaarprogramma zoals dat in Nederland op een basisschool plaatsvindt. De schoolgids van Nederlands Onderwijs Costa Blanca (2013) geeft aan dat de leerlingen één keer per week 2,5 uur les hebben. In dit dagdeel vallen ongeveer zes lessen. Dit betreft bijvoorbeeld lessen woordenschat, spelling, taalbeschouwing en lezen. Ter vergelijking, op een basisschool in Nederland komt doorgaans elk van deze domeinen meerdere keren per week aan bod. Op basis van eerder eigen onderzoek, stelt de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland in haar rapport 10 kernpunten voor goed NTC-onderwijs (2011) onder meer dat er per week ten minste drie uur les gegeven moet worden.

Huiswerk

De school Nederlands Onderwijs Costa Blanca heeft beleid aangaande door de kinderen te maken huiswerk. Dit beleid is niet uitgewerkt voor wat de kinderen thuis concreet kunnen doen als aanvullend curriculum op het Nederlands onderwijs. Er staat in de schoolgids van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca (2013) dat er voor een aantal uur huiswerk meegegeven wordt. De oorzaak hiervan is dat er per jaar minder lesuren zijn ingeroosterd dan de norm voorschrijft. Dit is een gevolg van de lesuren van de dagschool van de leerlingen. Hierdoor kunnen de lessen op de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca niet eerder dan zes uur in de avond starten.

Ouders

Een aantal ouders is zeer betrokken bij het Nederlands onderwijs. Zij zijn er bijvoorbeeld ook thuis mee bezig en vragen de leerkrachten daarover om advies. Een aantal ouders denkt dat het vanzelf goed komt met de taal. De redenering hierachter is dat ze zelf per slot van rekening ook de taal hebben geleerd. Hierbij nuanceert deze groep ouders wel dat lezen en schrijven veel moeite kost en niet perfect gaat, maar dat dit niveau voor hen voldoende is.

Terugkeer naar een basisschool in Nederland

Naast het belang voor de direct betrokkenen is er een bredere context aanwezig. Nederlandse kinderen die in het buitenland wonen verhuizen in veel gevallen (soms onverwacht) terug naar Nederland. Voor basisscholen in Nederland en voor de leerling zelf is het van belang dat de leerling kan instromen bij leeftijdsgenoten. Leerlingen die in Nederland instromen met achterstanden, vergen veel tijd en energie van het kind en de ouders maar ook van de nieuwe leerkrachten. Nederlands onderwijs in het buitenland van voldoende kwaliteit is daarom van belang. De literatuurstudie in hoofdstuk 2 bevat om die reden een onderzoek betreffende teruggekeerde leerlingen.

§ 1.4 Centrale vraagstelling rondom het praktijkprobleem

Deze paragraaf geeft de centrale vraagstelling aan van het praktijkonderzoek. Het gaat hierbij om een bekrachtigende overkoepelende verwoording van de vraag waarop antwoord wordt gewenst (Harinck, 2006). Op basis van de vorige paragrafen is de centrale vraagstelling of probleemstelling in dit praktijkonderzoek als volgt geformuleerd:

Wat moeten de directie en het team doen om ouders hun kind in aanvulling op de lessen een kwalitatief Nederlands taalaanbod te kunnen geven?

Met de beantwoording van deze vraag door middel van dit praktijkonderzoek zijn er handvatten voor de school. Hiermee kan het beleid en de onderwijspraktijk worden ingericht op het gewenste doel.

§ 1.5 Onderzoeksvragen en deelvragen

In deze paragraaf wordt kort het verband gelegd met het theoretische kader rondom de probleemstelling. Verder zijn de afgeleide onderzoeks- en deelvragen geformuleerd.

Theoretisch kader

De centrale vraagstelling uit paragraaf 1.4 is nader onderzocht aan de hand van theoretisch onderzoek. Dit theoretisch onderzoek heeft duidelijk gemaakt welke aspecten een rol spelen bij de centrale vraagstelling. Aan de hand daarvan zijn de onderzoeks- en deelvragen opgesteld. Het theoretisch kader is uitgewerkt in hoofdstuk 2.

Onderzoeksvragen en deelvragen

Een centrale vraagstelling is minder geschikt voor praktijkonderzoek volgens Harinck, hij adviseert de centrale vraagstelling op te delen in onderzoeksvragen en deelvragen (2006) De beide type vragen staan hieronder uitgewerkt. Bovenaan als kop staat de centrale vraagstelling herhaald. De onderzoeksvragen staan vetgedrukt, de afgeleide deelvragen staan daaronder.

Wat moeten de directie en het team doen om ouders hun kind in aanvulling op de lessen een kwalitatief Nederlands taalaanbod te kunnen geven?

---

1 Wat is nodig om leerlingen thuis gedegen taalaanbod te laten krijgen?

- Wat willen ouders weten/hebben om hun kind thuis te begeleiden?
- Wat zijn aanvullende mogelijkheden om het taalaanbod te verdiepen?

2 Welke persoonlijke omstandigheden van de leerling spelen een rol?

- Welke invloed heeft de leeftijd van de leerling (bij verhuizing naar Spanje)?
- Op welke manier heeft de leerling plezier in het taalaanbod?

3 Welke rol spelen de andere talen in de omgeving van de leerling?

- Welke rol speelt de meertaligheid t.o.v. het Nederlands?
- Zijn er taalaspecten die extra aandacht nodig hebben?

4 Welke zaken moeten de directie en het team regelen?

- Welke zaken moeten de directie en het team vastleggen?
- Wat heeft de directie en het team aan middelen nodig?
- Hoe kan de directie dit communiceren met de ouders?

Dit hoofdstuk beschrijft het theoretisch kader van het praktijkonderzoek. Er is gebruik gemaakt van literatuur in de vorm van handboeken, vaktijdschriften, beleid en praktijkbronnen. Een en ander is beschouwd vanuit de praktijk van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca. Dat wil zeggen dat de informatie uit het theoretisch kader is geselecteerd door de onderzoekster ten behoeve van het praktijkonderzoek. Daarmee is er sprake van geconstrueerde kennis (Harinck, 2006).

§ 2.2 Eerste en tweede taalverwerving

Deze paragraaf beschrijft de verwerving van een eerste en tweede taal bij kinderen. Het proces hiervan komt aan bod, de voor- en nadelen, verschillen tussen de eerste en tweede taalverwerving en er wordt beschreven hoe ouders hier in de praktijk mee om kunnen gaan.

Verwerven van de moedertaal

Paus verwijst in het boek Praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs naar het feit dat kinderen geboren worden met een bepaald taalleervermogen. Dat vermogen stelt hen in staat iedere taal die zij als kind te horen krijgen te leren. Deze zogenaamde nativistische benadering sluit aan bij de interactionele benadering. Hierbij leren kinderen door middel van hun aangeboren taalbenadering om zelf regels op te stellen over taal. Deze benadering stelt dat kinderen dit enkel kunnen doen bij een goed taalaanbod (Paus, 2010).

In het blad Onderwijs Buiten Nederland wordt Damhuis geïnterviewd in het artikel Moedertaalonderwijs overal anders (2011). Damhuis is directeur van een internationale school in Engeland met een Nederlandse tak. Damhuis zegt over moedertaalonderwijs het volgende: het kunnen spreken van de moedertaal maakt het leren voor kinderen makkelijker. Een kind is vaak wel enthousiast over een nieuwe taal, maar ook onzeker of verdrietig. Dan is het fijn voor de leerling om zijn gevoel in zijn eigen taal kwijt te kunnen. Het heeft ook te maken met een gevoel van respect voor je afkomst, taal en cultuur. Damhuis benoemt verder dat een goede beheersing van de moedertaal zeker het aanleren van de tweede taal bevordert.

Specifiek belang bij het leren van de moedertaal

De stichting Nederlands Onderwijs Buitenland benoemt het belang van Moedertaalonderwijs. Het helpt Nederlandse kinderen en jongeren wereldwijd om zich optimaal te ontwikkelen.

Het belang van het goed leren van de moedertaal wordt in diverse bronnen genoemd. Ook Nortier (2009) onderschrijft dit belang. In haar boek citeert Nortier ter illustratie een zestienjarig meisje uit Utrecht, dat Turks als moedertaal heeft: "Maar je moet toch een basistaal hebben om een andere taal te leren?"

De website van België over meertaligheid (www.meertaligheid.be) benoemt voorts dat het van belang is als ouders de eigen taal te spreken. De reden hiervoor is omdat ouders op die manier de hoogst haalbare kwaliteit in de taal leggen. Zowel cognitief als vanuit sociaal en emotionele invalshoek. Hooijenga (2014) onderschrijft deze bevinding in haar rapport Verdieping Nederlands als tweede taal.

Wie trompet heeft leren spelen, weet al wat toon en ritme is en kan notenschrift lezen. Het leert daarna makkelijker om viool te spelen. Zo werkt het ook met taal leren: bij de verwerving van de moedertaal gaat het leren van een tweede taal makkelijker. Daarom is het van belang om het niveau van de moedertaal te blijven spreken en te blijven ontwikkelen (anoniem).

Meertaligheid

Van der Linden en Keulen (2012) concluderen dat er meerdere definities bestaan van het begrip meertaligheid. De breedste definitie die voor meertaligheid kan worden aangehouden is iedereen die naast zijn moedertaal nog enkele woorden in een andere taal kan verstaan en/of spreken, bijvoorbeeld op vakantie. Daar tegenover staat de smalste definitie; iedereen die twee (of meer) talen even vloeiend kan spreken en schrijven en die talen ook dagelijks gebruikt in zijn of haar leefomgeving.

Een praktische definitie die gesteld wordt is: iedereen die dagelijks meer dan één taal gebruikt, om te kunnen functioneren in zijn of haar leefomgeving. Een gebalanceerd tweetalig kind kan zich vloeiend uiten in twee talen, zonder na te hoeven denken over de vorm (grammatica) van de boodschap (Nortier, 2009).

De website van België over meertaligheid (www.meertaligheid.be) geeft aan dat een meertalige spreker vaak wordt gedefinieerd als een persoon die meerdere talen beheerst op hetzelfde niveau als een moedertaalspreker zijn eerste taal beheerst. Deze definitie wordt ook op deze website genuanceerd. In de praktijk blijkt het niet zo regelmatig voor te komen dat een persoon op die manier meertalig is. De website richt zich daarom op de meest voorkomende variant: individuen die zich in de ene situatie kunnen/moeten uiten in de ene taal, terwijl ze zich op een ander moment beroepen op een andere taal.

Voor- en nadelen van meertaligheid.

In het artikel Meertaligheid uit het blad Onderwijs Buiten Nederland benoemt Eversteijn (2010) de voor- en nadelen delen van meertaligheid die in de praktijk duidelijk zichtbaar zijn. Zo hebben meertalige kinderen minder moeite met de abstractie van taal. Ze begrijpen sneller dat taal uit willekeurige klanken bestaat die verwijzen naar echte dingen. Ze kunnen bijvoorbeeld eerder benoemen welk woord langer is, reus of kabouter. Meertalige kinderen pakken verder een andere taal makkelijker op, ze zijn al gewend aan het schakelen. Tot slot benoemt Eversteijn het sociale en culturele voordeel. Omdat meertalige kinderen sneller kunnen schakelen zijn ze daarmee sociaal vaardiger. Als nadelen benoemt Eversteijn de taalfouten die in het Nederlands ontstaan die terug te leiden zijn naar de andere taal. Kempen (2010) van Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland ondersteunt deze gedachte in hetzelfde artikel. Kempen geeft een voorbeeld: het schrijven van het Nederlandse woord klok als klock. Ook kunnen typische Nederlandse klanken lastig zijn voor deze kinderen.

De onderzoekster heeft dit verschijnsel onderzocht bij de leerlingen van de school Nederlands Costa Blanca. Dit verschijnsel is ook bij deze leerlingen te zien en voorbeelden zijn ten behoeve van dit onderzoek te vinden in het door haar geschreven rapport Verdieping Meertaligheid (Hooijenga, 2014).

Verschil tweede taalverwerving met eerste taalverwerving.

De tweede-taalleerders stellen net als bij de eerste taal hypothesen op over de regels uit de taal die wordt aangeboden. Bijvoorbeeld: *als er twee van iets zijn komt er '–en' achter*. Dus 'doeken, stoelen'. Deze regel past de leerling vervolgens ook toe bij woorden met een uitzondering, zoals 'dakken, sleutelen'. Dit proces wordt overgeneralisatie genoemd: de regel wordt in alle gevallen toegepast.

In de omgeving wordt gesproken over daken en sleutels, hierdoor wordt de leerling zich ervan bewust dat er nog andere regels en uitzonderingen zijn en de hypothese wordt daarmee bijgesteld.

De rol van de omgeving is daarmee belangrijk voor een tweede-taalverwerver. Met name de aard en mate van het taalaanbod in die omgeving. Tweede-taalverwervers moeten daarom veel taalaanbod krijgen (Appel, Kuiken en Vermeer, 2005). De invloed van hypothesen naar aanleiding van de eerste taal worden door Appel en anderen beschouwd als één van de aspecten van taalinterferentie. Deze invloed op het leren van de taal behoeft extra aandacht. In hoofdstuk 4 van dit praktijkonderzoek is onderzocht of hiervan sprake is bij de leerlingen van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca.

Concluderend kan worden gesteld dat een tweede taal niet wezenlijk anders wordt geleerd. Er is sprake van hypothesen die gaandeweg worden bijgesteld. Bij de tweede taal wordt de eerste taal echter als extra uitgangspunt meegenomen.

Hoe ouders om kunnen gaan bij meerdere talen binnen het gezin.

Nortier (2009) geeft de mogelijkheid aan die ouders hebben om de verschillende talen gescheiden te houden. Een voorbeeld hiervan is de afspraak die 'OPOL' wordt genoemd, 'one parent one language'. Elke ouder spreekt dus één taal. Dit is ook te vervangen door het per situatie te scheiden. Bijvoorbeeld door binnenshuis Nederlands te spreken en buitenshuis Spaans. Een ander voorbeeld is dat er aan tafel taal één wordt gesproken, bij het voorlezen taal twee.

Wat in de praktijk ook gebeurt is dat beide ouders altijd de twee talen door elkaar spreken. Dit noemt de literatuur codewisseling. Deze ouders denken zelf vaak dat codewisseling geen "goed" taalgebruik is. Feitelijk is codewisseling een natuurlijk verschijnsel. Het krampachtig willen scheiden van talen kan gekunsteld overkomen. Kinderen leren hoe dan ook om talen van elkaar te scheiden. Blumenthal (2009) geeft in haar onderzoek aan dat deze situatie – codewisseling – het vaakst voorkomt. Uit het praktijkonderzoek komt dit ook naar voren bij de leerlingen van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca.

§ 2.3 De rol van de thuissituatie

In deze paragraaf staat de ontwikkeling van meertaligheid en het taalaanbod in de thuissituatie centraal. Achtereenvolgens komt een advies voor huiswerk aan bod, wordt het begrip schooltaal uitgelegd en worden mogelijkheden gegeven om het taalaanbod te vergroten.

De thuissituatie

De Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland heeft een advies 'Huiswerk' (2012) uitgebracht met daarin aanwijzingen voor ouders aangaande huiswerk. De belangrijkste adviezen zijn:

1. Maak afspraken over vaste huiswerk-tijden;
2. Help uw (oudere) kind met 'timemanagement';
3. Zorg dat er geen afleiders zijn op tijden dat er huiswerk gemaakt moet worden;
4. Help uw kind uit te zoeken wat moeilijk huiswerk is en wat makkelijk gaat;
5. Houd het afwisselend: combineer een opdracht met taalspelletjes;
6. Liever een aantal keer per week kort (een kwartier) dan één keer per week lang;
7. Let bij uw kind op tekenen van mislukking en frustratie;
8. Geef niet direct het antwoord weg, maar ondersteun uw kind met hulpvragen;
9. Zoek de balans tussen actief helpen bij huiswerk en het kind alleen laten werken;
10. Wees positief over huiswerk;
11. Overleg met de leerkracht van uw kind;
12. Beloon vooruitgang in huiswerk;
13. Vraag andere ouders.

Rijk en gevarieerd taalaanbod

In een artikel op de website van Kennislink (www.kennislink.nl) wordt uitgebreid stil gestaan bij het verschil tussen taal in de thuisomgeving en op school. Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek van Hootsen (2007). De taal op school is doorgaans rijker. Een rijk taalaanbod zoals dat ook op school wordt gebruikt – de schooltaal – betekent het volgende:

- Er wordt veel tegen kinderen gepraat.
- Kinderen krijgen uitleg als ze een vraag stellen.
- De volwassene geeft een gespecificeerd antwoord.
- Elk taalaanbod van de volwassene is gespecificeerd.
- De taal van de volwassene sluit aan op het taalniveau van het kind.
- De taal moet voor het kind te begrijpen zijn, maar ook verrijking bieden.
- Er komen concrete, maar zeker ook abstracte woorden aan bod.
- Er wordt gesproken in de verleden, tegenwoordige en toekomstige tijd.

Een voorbeeld: Niet ‘geef maar’ of ‘pak maar’, maar “Pak het kleine groene blokje maar.” of ‘pak dat piepkleine groene blokje naast de tafelpoot maar’. Duidelijk is dat er bij het specificeren meer woorden worden aangeboden en dat de zin af te stemmen is op het taalbegrip van het kind.

Als taal op deze manier thuis wordt aangeboden is dat een enorme verrijking ten opzichte van wat doorgaans plaatsvindt. Over het algemeen wordt er thuis alleen gesproken in algemene termen en betreft het alleen taal ten behoeve van persoonlijke contacten. Dit gaat veelal over koetjes en kalfjes waarmee het taalaanbod relatief beperkt is. Er worden concrete en algemene woorden gebruikt (boom, lepel) en de zinnen zijn kort. Het gaat vooral over het hier en nu. Je moet veel opmaken uit de context: “Kijk die daar.”

Een verrijkte taal is echter nodig om bijvoorbeeld de leerkracht te begrijpen en om mee te kunnen praten over geschiedenis. De taal is uitgebreider dan thuis: het heeft specifieke en abstracte woorden (parallelogram, eikenboom) en kent woorden voor bepaalde cognitieve vaardigheden zoals vergelijken en classificeren (groter of kleiner dan, smal en breed). De zinnen zijn langer en het gaat ook over toen, daar en waarom.

Als ouders thuis taalaanbod geven dat veel kenmerken van schooltaal heeft, dan stimuleert dat het schoolsucces aanzienlijk. Dit geldt ook als er thuis een andere taal wordt gesproken dan op school. Een voorbeeld is voorlezen, de activiteit bij uitstek waarbij ouders thuis veel schooltaal kunnen aanbieden.

Doelen bij taalaanbod

Voldoende aanbod in taal hangt af van de te stellen doelen. Voor Nederlandse kinderen buiten Nederland bijvoorbeeld is daarbij een afweging of er sprake is van een mogelijke terugkeer naar Nederland. Daarnaast speelt het bijvoorbeeld een rol of er wordt gestreefd naar alleen passieve, of ook naar actieve taalvaardigheden. Of alleen naar mondelinge, of ook naar schriftelijke vaardigheden. Een leerkracht kan het niet alleen, buiten de school om moeten er zoveel mogelijk contacturen zijn met de taaltaak. Hiervoor zijn diverse mogelijkheden:

- Boeken, dvd's, cd-roms.
- Speelgroepjes met kinderen van dezelfde talige achtergrond.
- Via Skype met leeftijdsgenootjes communiceren.
- Elke week een familiemoment: contact met grootouders, peetouders.
- Een vakantie naar Nederland.
- Mee naar school nemen van vakantiefoto's en souvenirs door kinderen, dat “triggert” de daar verworven taal opnieuw.

Een Nederlandse Taal- en Cultuurschool op Rhodos bevestigt in het artikel Moedertaal onderwijs overal anders (Onderwijs Buiten Nederland, 2011) dat meer taalaanbod de gewenste resultaten geeft. Jaren geleden was er geen Nederlandse televisie en internet. Er zijn veel gemengde gezinnen vanwege het toerisme. Het Nederlands raakte destijds ver achter op het Grieks. Met een grote en betrokken Griekse familie om de hoek, raakte de Sesamstraatvideoband die door opa was opgestuurd ondergesneeuwd. Tegenwoordig is er meer taalaanbod mogelijk, dit heeft de resultaten verbeterd.

§ 2.4 Persoonlijke factoren leerling

In deze paragraaf staat de leerling centraal. Kenmerkende eigenschappen die een rol spelen in het kader van het onderzoek worden besproken. Dit betreft intelligentie, leeftijd, sociaal-emotionele ontwikkeling, taalgevoel en motivatie.

De invloed van intelligentie

De intelligentie bepaalt vooral het gemak waarmee de kennis van de tweede taal wordt opgenomen. Intelligentie wordt volgens Paus (2010) vooral zichtbaar in het kunnen maken van taalgrapjes en het kunnen spelen met taal. Verder wordt in het boek Tweede taalverwerving en tweede taalonderwijs uitgebreid stil gestaan bij het feit dat intelligentie voor dagelijkse taalvaardigheid nauwelijks een rol speelt (Appel en Vermeer, 2008).

De invloed van leeftijd

Appel en Vermeer (2008) verwijzen naar een onderzoek van Patkowski (1982) waarbij uitgebreid onderzoek gedaan is naar leeftijd. De leeftijd waarop iemand in aanraking komt met een taal en de duur van die aanraking levert geen verschillen op in taalvaardigheid die voor de dagelijkse praktijk tot een beperking zou kunnen leiden. Binnen een scorebereik van 0 tot 5, scoorde iedereen tussen de 3.6 en 4.8 (respectievelijk 72% en 96%).

Het is niet per definitie zo dat jonge kinderen sneller een tweede taal leren dan oudere kinderen of volwassenen. Dit ligt genuanceerder. Volwassenen die hun eigen taal al zeer goed beheersen hebben het vermogen het systeem van een tweede taal te doorzien. Het lijkt dat jonge kinderen de taal sneller leren, maar de omstandigheden zijn vaak gunstiger. Kinderen zitten de hele dag op school en komen voortdurend in aanraking met de nieuwe taal. Bij volwassenen – wordt gesteld door Appel en Vermeer (2008) – spelen sommige factoren een remmende werking, waar kinderen geen last van hebben. Bijvoorbeeld de bewustheid van fouten maken. Wat dat betreft heeft een kind een sociaal-emotionele voorsprong.

De rol van de sociaal-emotionele ontwikkeling

Kuiken en Van der Linden (2012) benoemen in hun boek Het succes van tweetalig opvoeden de rol die de ouders spelen bij het belang van de taal voor het kind. Het kind moet merken dat de ouders de thuistaal niet zelf hebben verzonnen. Veel contacten in de thuistaal werken stimulerend. Voorbeelden hiervan zijn specifieke materialen zoals films, cd-roms, prentenboeken of een handpop. Van het kind eisen dat het Nederlands spreekt (en anders doen alsof je hem/haar) niet verstaat, heeft alleen zin bij kinderen die voldoende taalvaardig zijn. In andere situaties werkt het juist frustrerend. Niet elke taalfout hoeft gecorrigeerd te worden. Kinderen maken echte fouten en incidentele vergissingen. Echte fouten keren systematisch terug. Incidentele vergissingen niet: het kind weet dan zelf eigenlijk ook wel wat er fout is gegaan. Een fout is ernstig wanneer het communicatie verhindert, stigmatiserend werkt of frequent voorkomt. Dit belemmert de ontwikkeling.

Welke rol speelt taalgevoel?

Hoewel elk kind een aangeboren talent heeft om een taal goed te kunnen leren speelt taalgevoel wel een rol. Onder dezelfde voorwaarden verwerft de ene leerling sneller een taal dan een andere leerling. Deze aanleg bestaat uit een aantal vaardigheden: Het herkennen en onthouden van klanken, het herkennen van verschillende contexten, nieuwe contexten af kunnen leiden en snel associaties kunnen leggen. Dit stellen Appel en Vermeer (2008) in Tweede-taal verwerving en tweede-taal onderwijs.

Welke rol speelt motivatie

Van der Linden en Kuiken (2012) bespreken in het boek Het succes van tweetalig opvoeden het feit dat kinderen die niet de taal van een van beide ouders leren spreken, deze taal op latere leeftijd alsnog willen leren. Dit komt voort uit een behoefte om deel uit te maken van beide taalgemeenschappen. Die taalgemeenschappen worden als onderdeel van hun identiteit ervaren.

Dit gegeven is van belang voor het onderhavige praktijkonderzoek. Wat ouders of de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca nu niet aanbieden, kan in een later stadium alsnog aan de orde komen.

§ 2.5 Rollen schooldirectie en team

In deze paragraaf komt de communicatie tussen de school en de ouders aan bod. Verder wordt het aanbod van lessen en de hoeveelheid huiswerk besproken. Tot slot komen de bevindingen van de onderwijsinspectie aan de orde.

Communicatie met de ouders

Een van de tien kernpunten die het Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland stelt aan de directie en het onderwijsteam voor het geven van goed onderwijs op een Nederlandse Taal- en cultuurschool, is dat het onderwijsteam gestructureerd communiceert met de ouders over wederzijdse verwachtingen, voortgang en afspraken. Dit staat uitgebreid toegelicht in het rapport Basisadvies communicatie met ouders (Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland, 2012).

Dit kernpunt wordt onderschreven door Michell van een Nederlandse school in Australië. Deze school doet geen concessies, er worden duidelijke afspraken met de ouders gemaakt omtrent de doelen. Zo blijkt uit een interview met het tijdschrift Onderwijs in het Buitenland in het artikel Moedertaal onderwijs overal anders (2011).

Effectieve lestijd

Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland besteedt uitgebreid aandacht aan de lestijd in haar rapport 'Basis advies effectieve lestijd' (2011). Een relevant punt voor dit afstudeeronderzoek is onder meer dat de school adequaat beleid moet hebben ten aanzien van uitval van zowel de leerkrachten als leerlingen. Verzuim betekent een relatief groot gemis van het aantal lessen omdat er weinig uren per jaar beschikbaar zijn. Verder wordt in het rapport gesteld dat de lesdoelen en activiteiten per les helder gecommuniceerd moeten worden naar de ouders. Dit vergroot de betrokkenheid en voorkomt tevens uitval. Voorts wordt genoemd dat leerlingen taakgericht moeten kunnen werken door goed klassenmanagement. Daarbij moeten de kerndoelen goed in het oog worden gehouden. Dit zijn alleen de doelen van het vak Nederlands.

Adviezen ten aanzien van huiswerk

In het rapport 'Huiswerk.' van De Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2012) wordt de belangrijkste reden van de focus op de kerndoelen voor het Nederlands benoemd: "Waar scholen in Nederland zeven uur per week in hun lesprogramma programmeren voor begrijpend lezen, technisch lezen, taal, spelling en leesmotivatie, moeten Nederlandse taal- en cultuurscholen het vaak doen met maar drie uur." In het geval van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca is dit slechts tweeënhalf uur. Dit is een gevolg van een laat einde van de lesdag van de Spaanse scholen. Verder stelt de stichting het volgende: "Daarnaast is het voor de Nederlandse taalontwikkeling van de leerlingen goed om op meerdere momenten in de week te oefenen met de taal." Verder benoemt de stichting in haar advies dat het huiswerk een geïntegreerd onderdeel moet zijn van de les. Het huiswerk moet in de les ook aan de orde komen en worden besproken. Het huiswerk moet verder aansluiten bij de leerdoelen die de school stelt, maar ook bij de doelen die de ouders stellen. Het moet een realistisch doel zijn waarbij telt: liever elke dag even, dan één dag heel veel. Voor de verwerving van een goed taalniveau is lestijd, huiswerktijd en een goede taalomgeving in de thuissituatie nodig.

De onderwijsinspectie

De Inspectie van Onderwijs (2011) heeft een terugkeeronderzoek uitgevoerd in het schooljaar 2010-2011. In dit onderzoek is gekeken of leerlingen bij terugkeer naar Nederland zonder problemen kunnen instromen in het Nederlands onderwijs. Het onderzoek heeft betrekking op leerlingen van het basis- en het voortgezet onderwijs uit Nederlandse (beide ouders Nederlands, thuis wordt uitsluitend Nederlands gesproken) of gemengde gezinnen (één van de ouders is Nederlands en spreekt thuis Nederlands met de kinderen).

De bevinding uit het rapport van de onderwijsinspectie die van belang is voor dit afstudeeronderzoek, is dat de meeste kinderen een goede aansluiting vinden bij een terugkeer naar Nederland.

Dit is echter alleen het geval als de ouders in het buitenland Nederlands zijn blijven spreken met hun kind(eren). Er is wel een achterstand, maar geen vertraging voor wat betreft de leerjaren. De resultaten lopen achter op het gemiddelde. Dit uit zich bijvoorbeeld in een kleinere woordenschat van de Nederlandse taal, ten opzichte van het taalgebruik op school (schooltaal). De woordenschat is echter wel aanwezig in de andere taal die het kind spreekt. Het niveau is daarmee gelijk. Dit beeld laat zich niet alleen zien voor de taal, maar ook voor andere vakken. Dit gegeven is van belang omdat het vermoeden bij het team bestaat dat dit bij de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca niet het geval is.

§ 2.6 Bevindingen theoretisch kader

Omgevingsfactoren en taalontwikkeling

Kinderen hebben een aangeboren talent om een taal te leren. De omgeving is hierbij echter van groot belang. Dit omdat kinderen bij het leren van een taal hypothesen opstellen naar aanleiding van de taal die aangeboden wordt. Deze hypothesen worden vervolgens getoetst en bijgesteld. Dit proces herhaalt zich totdat het klopt. Voldoende en goed taalaanbod is daarom vereist. De theorie ligt ten grondslag aan de deelvragen aangaande de rollen van de thuissituatie en de leerling.

Kwantitatief taalaanbod

Voldoende taalaanbod betekent dat er in elk geval iedere dag aanbod is in de taal. Dit is derhalve vaker dan één dagdeel per week naar Nederlandse les. Er dient daarom in de thuissituatie dagelijks taalaanbod beschikbaar te zijn. De theorie ligt ten grondslag aan de deelvragen aangaande de rollen van de (tweede) taal en de school.

Kwalitatief taalaanbod

Het taalaanbod dat thuis aangeboden moet worden teneinde effectief te zijn moet voldoen aan een aantal kenmerken. Dit zogenaamde verrijkte taalaanbod lijkt op de taal die op school wordt gebruikt. Deze taal is specifiek, concreet maar ook abstract en beslaat meerdere tijden. De theorie ligt ten grondslag aan de deelvragen aangaande de rollen van de (tweede) taal en de thuissituatie.

Communicatie

De school dient in overleg met de ouders doelen vast te stellen. De doelen zijn afhankelijk van de persoonlijke situatie van de ouders en de persoonlijke omstandigheden van de leerling. De theorie ligt ten grondslag aan de deelvragen aangaande de rollen van de school en de thuissituatie.

Dit hoofdstuk beschrijft de oriëntatie vooraf en de opzet van het onderzoek met een verantwoording op basis van een stappenplan. In hoofdstuk 4 is de verwerking van de onderzoeksresultaten opgenomen.

§ 3.1 Oriënterend onderzoek

Voorafgaand aan het praktijkonderzoek is de centrale vraagstelling oriënterend onderzocht. Het doel hiervan is te beoordelen of alle aspecten aan bod komen tijdens het onderzoek. Daarnaast zorgt de vroegtijdige introductie voor betrokkenheid. Deze fase heeft plaatsgevonden in januari 2014. Hierna volgt een overzicht met betrekking tot de aanpak.

Gesprekspartners

Ter oriëntatie zijn er informele gesprekken gevoerd met ouders van twee leerlingen, met een leerkracht en met de directrice.

Aanpak

De gesprekken hebben een informeel karakter. Er wordt een uitleg gegeven over het onderzoek en de reacties worden vastgelegd.

Verwachtingen

Tijdens de gesprekken is aan bod gekomen hoe men tegen het onderzoek aankijkt. Welke verwachtingen er zijn en op welke manier men er op dat moment al dan niet mee bezig is.

Doel

Het doel van deze oriëntatie is eventuele gemiste onderwerpen mee te kunnen nemen in het onderzoek. Daarnaast creëert het vroegtijdig betrokkenheid. De directie en het team bespreken het verder in hun vergadering en de ouders brengen elkaar op de hoogte.

§ 3.2 Aangewende onderzoeksinstrumenten

Het praktijkonderzoek is uitgevoerd – met als basis het theoretisch kader – door middel van de volgende onderzoeken. Onder de ouders van de school is een survey-onderzoek gehouden. Om het handelen van de directie en het team in beeld te brengen is een actieonderzoek uitgevoerd. Verder is een aantal leerlingen bevraagd en is er een aantal leerlingen geobserveerd aangaande de Nederlandse taal.

Survey-onderzoek (onderzoeksvraag 1)

Een survey-onderzoek is ingezet om erachter te komen hoe ouders over de Nederlandse lessen denken, hoe ze handelen en wat ze doen. Verder bevat het survey-onderzoek verbandvragen aan een mogelijke subgroep. Bijvoorbeeld: denken ouders die lang in Spanje wonen er anders over, dan ouders die er korter wonen. De reden dat voor dit onderzoek is gekozen, is de verwachte hoeveelheid onderzoeksdata. Daarnaast leent beantwoording van de betreffende onderzoeksvraag zich voor een vragenlijst met gesloten vragen.

Aanvullende motivatie

De reden om dit instrument in te zetten is omdat bekend is dat ouders verschillend over de lessen denken. Het idee heerst bij de directie en het team dat een groep ouders zeer betrokken bij de Nederlandse taal en dat er een groep is die de Nederlandse lessen gelijk trekt met andere 'clubjes' waar hun kind naar toe gaat. Een andere reden om dit onderzoek in te zetten is omdat uit de literatuurstudie (hoofdstuk 2) blijkt dat de rol van de ouders in de thuissituatie groot is. Het is derhalve van belang te weten hoe de ouders van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca hier zelf tegenaan kijken.

Proces van het survey-onderzoek

Het proces van het survey-onderzoek is in grote lijnen als volgt verlopen:

- Vragenlijst ontwikkelen over het onderwerp (maart 2014).
- Voorleggen van de vragenlijst aan de ouders (april 2014).
- Dataverwerking, de opzet is een frequentieverdeling per vraag (mei 2014).
- Nagaan of er verschillen zijn per mogelijke categorie (groep en achtergrond).

Vorm van het survey-onderzoek

Omvang:	Helpt van de ouders, willekeurige helft (http://www.survey-onderzoek.nl)
Frequentie:	Eénmalig
Situatie:	Door de oriëntatiefase en de volgende aanpak is een hoge respons beoogd <ul style="list-style-type: none"> – Ouders zijn met een vooraankondiging benaderd per e-mail. – Ouders hebben een reactietijd gekregen van één week. – Na deze week is er een herinnering gestuurd.
Doel:	Nagaan wat men vindt van (taal)onderwijs. Of er verschillen zijn bij subgroepen.
Vragen:	De vragen in de enquête zijn opgesplitst in vragen: <ul style="list-style-type: none"> – Wat men zegt te vinden (vraag één tot en met vijf). – Wat men denkt dat waar is (vraag zes tot en met negen). – Wat men zegt te doen (vraag tien tot en met twaalf). – Gegevens over de persoonlijke situatie.
Bijlage:	De enquête is opgenomen in de bijlage.

Actieonderzoek (onderzoeksvraag 4)

Het actieonderzoek dat heeft plaatsgevonden is gericht op het handelen van de directie en het team van de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca. De reden om voor een actieonderzoek te kiezen ligt in het doel om de intrinsieke motivatie en overwegingen van de stakeholders in beeld te brengen. Dit onderzoek leent zich hiervoor omdat gebruik gemaakt wordt van open vragen. De volgende informatie is verzameld over de aspecten van dat handelen.

- Wat gebeurt er op dit moment en waarom?
- Wat is het doel ervan?
- In hoeverre is het efficiënt?
- Wat is het resultaat?

De wijze waarop deze informatie wordt verzameld is door middel van observatie. De geobserveerde informatie wordt teruggegeven aan de betrokkenen. Hierop reflecteert de betrokkene zelf en vervolgens kan men zonodig zelf met een idee voor bijsturing komen.

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in maart 2014, eenmaal met de directie en eenmaal met een leerkracht. Vanuit de literatuur blijkt namelijk dat voor deze partijen een belangrijke rol is weggelegd. De resultaten van dit actieonderzoek zijn middels een beschrijvende weergave opgenomen in hoofdstuk 4.

Bevragen (onderzoeksvraag 2)

Met enkele leerlingen heeft een gesprek plaatsgevonden. Ten tijde van de pauzes is daar gelegenheid voor, wat het een informeler karakter geeft. Hierdoor ervaren de kinderen het meer als een gesprek en niet als een officieel gebeuren. Dit maakt de situatie vertrouwd voor het kind. Bij deze gesprekken, die in maart en april 2014 hebben plaatsgevonden, zijn de volgende aspecten aan de orde gekomen:

- Hoe hij/zij tegen Nederland aankijkt.
- Hoe hij/zij de Nederlandse taal ervaart.
- Wanneer hij/zij de Nederlandse taal gebruikt.
- Wat hij/zij van de Nederlandse les vindt.
- Wat hij/zij thuis doet aan Nederlandse taal.

Dit onderzoek vindt zijn grondslag in het feit dat uit de literatuur blijkt dat kinderen op verschillende manieren met taal kunnen omgaan. De resultaten van de bevraging zijn middels een beschrijvende weergave opgenomen in hoofdstuk 4. De reden dat voor dit onderzoek is gekozen is om middels een dialoog inzicht te krijgen in de persoonlijke situatie. Hiermee kunnen op de leerling toegespitste vragen worden gesteld.

Observeren (deelvraag 3)

Teneinde er achter te komen of er taalaspecten in het Nederlands zijn die extra aandacht verdienen is er geobserveerd. Ook is gekeken naar de invloed die een andere taal heeft op het Nederlands. Hiervoor is gekozen om per leerling waarnemingen te verrichten zonder dat dit wordt beïnvloed van buitenaf.

De observatie vindt plaats bij enkele leerlingen. Het doel is te kijken wat goed gaat en wat minder goed gaat met de Nederlandse taal. Een specifiek doel is wat de invloed is van het Spaans en Engels. Er is namelijk bekend dat de leerlingen specifieke fouten maken waar extra aandacht voor nodig is. Observatie vindt plaats aan de hand van de lessen en het werk van de leerlingen. Er wordt gekeken naar de volgende punten:

- Wat gaat goed in de Nederlandse taal?
- Welke aspecten van het Nederlands zijn lastig voor de leerlingen?
- Welke invloed heeft het Spaans en/of Engels op het Nederlands?

De observaties hebben plaatsgevonden in maart en april 2014. Er zijn tien kinderen geobserveerd op vier momenten. De kinderen hebben een leeftijd van vier tot en met elf jaar. De resultaten van deze observatie zijn middels een beschrijvende weergave opgenomen in hoofdstuk 4.

§ 3.3 Proces plan van uitvoering

Theoretisch kader

Het plan voor het uitvoeren van het onderzoek bestaat uit een aantal onderdelen. Deze onderdelen hebben als grondslag het theoretisch kader uit hoofdstuk 2. Uit dit theoretisch kader, gelezen in samenhang met de onderzoeksvragen, volgen de onderzoeksinstrumenten welke zijn beschreven in paragraaf 3.2. De afzonderlijke onderdelen sluiten op elkaar aan en beslaan de gehele centrale vraagstelling.

Dataverzameling

De data voor het survey-onderzoek is verzameld met betrekking tot het Nederlandse Taal- en Cultuuronderwijs en de betrokkenheid bij de taal Nederlands. Het actieonderzoek is gericht op het verzamelen van data over het geschreven en ongeschreven beleid en hoe dit in de praktijk al dan niet wordt uitgevoerd. Voor de bevragingen en observaties is de data verzameld bij leerlingen in de pauzes van reguliere lessen.

Ethisch kader

Ten aanzien van de gebruikte onderzoeksinstrumenten kan worden gesteld dat alle informatie is geanonimiseerd en daarmee niet terug te leiden is tot een individu. Voor wat betreft het survey-onderzoek zijn persoonlijke gegevens als de naam en het e-mailadres niet verwerkt en niet opgeslagen. Naar gegevens die geen rol spelen in het onderzoek is niet gevraagd. Voor wat betreft het actieonderzoek zijn gegevens geanonimiseerd daar waar mogelijk strijdige belangen een rol spelen. Dit geldt ook voor die gevallen waar de respons kritiek betreft op het functioneren van een partij binnen de organisatie. Voor wat betreft de bevragingen en observaties zijn de gegevens dusdanig verwerkt dat deze niet naar een individuele leerling zijn te herleiden.

Overzicht plan van het onderzoek

De onderzoeksaanpak is schematisch weergegeven in tabel 1. Hieruit blijkt wat onderzocht wordt, met welk instrument en met welke betrokkenen. Het tijdspad staat per onderdeel benoemt in paragraaf 3.2. Voorafgaand heeft het theoretisch onderzoek plaats gevonden.

Tabel 1: Overzicht van het onderzoek.

In dit hoofdstuk zijn de resultaten uit het onderzoek opgenomen. Deze resultaten betreffen de volgende zaken. Het oriëntatieproces, het survey-onderzoek, het actieonderzoek, de bevragingen en de observaties. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies opgenomen op basis van de in dit hoofdstuk getoonde uitkomsten.

§ 4.1 Oriënterend onderzoek

Hieronder volgen de resultaten van het oriënterend onderzoek. Dit onderdeel is uitgevoerd aan de hand van het plan zoals is vermeld in paragraaf 3.1. De resultaten worden hieronder beschreven. Het betreft een weergave van de gesprekken met de verschillende partijen.

Gesprek met ouder X

Een willekeurige ouder is aangesproken na de les. De praktijkvraag is voorgelegd. De ouder benoemt dat zij erg met de taal bezig is, thuis veel doet en ook boeken mee heeft genomen uit Nederland. Het idee van een onderzoek hiernaar spreekt deze ouder aan. Zij zou graag meer informatie van de school willen. Ze benoemt verder dat huiswerk wel lastig is omdat de Spaanse school elke dag huiswerk meegeeft. Dat is behoorlijk wennen voor haar Nederlandse kinderen. Ze geeft als tip mee om meer ouders te vragen, omdat niet iedereen hier hetzelfde over denkt.

Gesprek met ouder Y

Een willekeurige ouder is aangesproken tijdens de les. Het onderzoek wordt uitgelegd. Het belang van het onderzoek wordt door deze ouder niet direct onderstreept. Deze ouder wil goed onderwijs, maar denkt dat het wel goed zit met de Nederlandse lessen. De ouder wil dat haar kind vooral ook andere dingen kan doen, zoals sport.

Gesprek met leerkracht

De leerkracht is al op de hoogte van het plan. Zij is opgelucht dat er wat meer aandacht is voor dit soort zaken. Er is veel niet geregeld en dan gebeurt het niet of niet goed genoeg. Het gaat volgens de leerkracht om duidelijkheid, zowel naar ouders toe als naar het team toe. De leerling zal daar wel bij varen. Let wel op de hoeveelheid werk die de kinderen meekrijgen van hun dagschool, dat is elke dag en relatief veel.

Gesprek met directrice

De directrice is al op de hoogte van het plan. Zij is opgelucht dat op dit vlak een duidelijk antwoord komt. Er is behoefte aan en het zou het niveau van de leerlingen omhoog moeten kunnen brengen. Maar het gaat ook om informatie. Informatie die aan ouders gegeven kan worden. Informatie met een heldere onderbouwing.

Resultaat

Er is weinig nieuwe informatie boven tafel gekomen naar aanleiding van deze oriëntatie. Iedereen is op de hoogte en heeft een houding van positief tot neutraal. Er is vooreerst geen aanleiding om het plan van uitvoering van het onderzoek inhoudelijk te wijzigen. Een aandachtspunt is wel dat de leerlingen elke dag veel huiswerk meekrijgen van de dagschool. Dit is naar aanleiding van deze oriëntatie kort onderzocht.

Vervolg-onderzoek: Huiswerk op de dagschool

Een aantal leerlingen is gevraagd naar het huiswerk dat ze krijgen op de dagschool. Dit hebben ze kunnen laten zien omdat ze na school naar de school Nederlands Onderwijs Costa Blanca komen. Hieruit komt naar voren dat de kinderen gemiddeld voor drie vakken huiswerk meekrijgen. Per vak varieert het van een bladzijde sommen maken tot het schrijven van een bepaald gedicht. Daarnaast hebben ze een boek waaruit ze circa tien bladzijden moeten lezen. De kinderen ervaren dit als veel, omdat ze na schooltijd (17.00 uur) eerst nog andere activiteiten hebben, zoals naar de Nederlandse school. In dat geval zijn ze pas om 21.00 uur thuis en moeten ze het huiswerk nog maken voor de volgende dag.

Conclusie

Bij het onderzoek dient rekening gehouden te worden met de hoeveelheid huiswerk en de beschikbare tijd van de leerlingen.

§ 4.2 Survey-onderzoek – De thuissituatie

Hieronder volgen de resultaten van het survey-onderzoek. Dit onderdeel is uitgevoerd aan de hand van het plan zoals is vermeld in paragraaf 3.2. De resultaten worden hieronder beschreven. Vanwege de kwantitatieve aard van de onderzoekresultaten zijn de resultaten van het survey-onderzoek verwerkt in de vorm van een diagram. De gegevens zijn verzameld en verwerkt overeenkomstig het plan (hoofdstuk 3).

Respons

De enquête is 23 keer verzonden. Na de eerste oproep hebben 15 ouders gereageerd. Na de herhaalde oproep per e-mail hebben in totaal 22 ouders van verschillende gezinnen de enquête ingevuld en teruggestuurd. Deze hoge respons komt mede door het feit dat de ouders persoonlijk zijn aangesproken voor of na de Nederlandse les van hun kind.

De resultaten van het survey-onderzoek

Vraag 1

Wat is doorgaans uw houding ten aanzien van het Nederlands als taal?

Antwoord 1 Nederlands is heel belangrijk voor mij.

Antwoord 2 Nederlands is enigszins belangrijk voor mij.

Antwoord 3 Nederlands is niet zo belangrijk voor mij.

Hieronder in diagram 1 de antwoorden op vraag 1.

Vraag 2

Hoe goed wilt u dat uw kind de Nederlandse taal leert?

Antwoord 1 Mijn kind moet het correct kunnen spreken, lezen en schrijven.

Antwoord 2 Mijn kind mag fouten maken bij het spreken, lezen en schrijven.

Antwoord 3 Mijn kind moet het vooral kunnen begrijpen.

Hieronder in diagram 2 de antwoorden op vraag 2.

Vraag 3

Bent u het eens of oneens met de volgende stelling?

Ik wil voor goed onderwijs voor mijn kind een NTC-school.

Antwoord 1 Eens

Antwoord 2 Oneens

Antwoord 3 Weet ik niet

Hieronder in diagram 3 de antwoorden op vraag 3.

Vraag 4

Wilt u dat uw kind bij leeftijdsgenoten op een basisschool in Nederland kan instromen?

Antwoord 1 Ja

Antwoord 2 Nee

Antwoord 3 Geen respons

Hieronder in diagram 4 de antwoorden op vraag 4.

Vraag 5

Waar denkt u aan bij de term NTC-onderwijs?

Antwoord 1 heeft ongeveer een beeld ("Volgens mij is het een bepaald keurmerk")

Antwoord 2 noemt de afkorting: Nederlandse taal- en cultuurlessen.

Antwoord 3 weet het niet precies

Antwoord 4 geen respons

Hieronder in diagram 5 de antwoorden op vraag 5.

Vraag 6

Denkt u dat NTC-onderwijs een zekere waarborg tot goed onderwijs geeft?

- Antwoord 1 Ja
- Antwoord 2 Nee
- Antwoord 3 Weet ik niet
- Antwoord 4 Geen respons

Hieronder in diagram 6 de antwoorden op vraag 6.

Vraag 7

Denkt u dat NTC-onderwijs dezelfde taallessen aanbiedt als een basisschool in Nederland?

- Antwoord 1 Ja
- Antwoord 2 Nee
- Antwoord 3 Weet ik niet

Hieronder in diagram 7 de antwoorden op vraag 7.

Vraag 8

Vindt u één dagdeel les per week (zoals het nu is) voldoende voor uw kind?

Antwoord 1   Ja, dit is voldoende.

Antwoord 2   Alleen als het nodig is voor de taal wil ik meer uren les.

Antwoord 3   Nee, ik wil meer uren les.

Hieronder in diagram 8 de antwoorden op vraag 8.

Vraag 9

Denkt u dat het nut heeft om uw kind thuis veel Nederlands taalaanbod mee te geven?

Antwoord 1   Ja

Antwoord 2   Nee

Antwoord 3   Weet ik niet

Hieronder in diagram 9 de antwoorden op vraag 9.

Wilt u aangeven waarom u denkt dat dit het geval is?

De respons is hieronder letterlijk weergegeven met uitzondering van taalfouten. De respons staat met een streepje per ingevulde enquête aangegeven. Het aantal streepjes geeft derhalve de respons aan. In totaal hebben tien ouders antwoord gegeven op deze open vraag.

Ja:

- Hoe meer ze het spreken hoe beter het gaat.
- Ze spreken al zoveel Spaans, ook onderling, het is best moeilijk.
- Lezen is heel belangrijk voor het leren van voldoende woorden.
- Want mijn kind maakt veel fouten, hij spreekt toch niet zoveel Nederlands.

Nee:

- Het moet toch ook vanzelf gaan, we spreken wel vaak Nederlands
- Mijn kind heeft een hekel aan leren, de school (Spaanse) is meer dan genoeg
- Huiswerk werkt averechts.
- Ik ben zelf niet naar Nederlandse les geweest, we deden er thuis ook weinig aan en ik spreek het toch.

Weet ik niet

- We doen wel veel maar wat precies goed is weet ik niet.
- Thuis doen we er niet zoveel aan, de kinderen hebben al veel bezigheden. We proberen wel dat de kinderen onderling Nederlands spreken.

Vraag 10

Bent u het eens of oneens met de stelling dat NTC-onderwijs vervangen kan worden door iets anders, bijvoorbeeld door privéles.

Antwoord 1   Eens
Antwoord 2   Oneens
Antwoord 3   Weet ik niet

Hieronder in diagram 10 de antwoorden op vraag 10.

Vraag 11

Welke van de volgende activiteiten die met de Nederlandse taal te maken hebben vinden wel eens plaats met uw kind?

- Antwoord 1 Voorlezen
- Antwoord 2 Nederlandse tv/films kijken
- Antwoord 3 Afspreken met vriendjes die Nederlands spreken
- Antwoord 4 Vakantie in Nederland
- Antwoord 5 Huiswerk maken
- Antwoord 6 Bellen of Skypen met iemand uit Nederland

Hieronder in diagram 11 de antwoorden op vraag 11.

Vraag 12

Wanneer de school een duidelijk advies geeft over huiswerk, hoeveel tijd wilt u hier dan aan besteden?

- Antwoord 1 Elke dag een kwartier
- Antwoord 2 Om de dag een kwartier
- Antwoord 3 Helemaal niet

Hieronder in diagram 12 de antwoorden op vraag 12.

Persoonlijke situatie respondenten

Gesproken taal

De enquête is ingevuld door een Nederlands sprekende ouder (moedertaal). Deze ouder spreekt Nederlands met de kinderen. De situatie van de andere ouder:

Antwoord 1 spreekt Nederlands met hun kind(eren)

Antwoord 2 spreekt een andere taal met hun kind(eren)
Spaans, Frans, Engels en Arabisch.

Hieronder in diagram 13 de antwoorden op deze vraag.

Duur van het verblijf in Spanje

Antwoord 1 langer dan 10 jaar

Antwoord 2 tussen de 5 en de 10 jaar

Antwoord 3 korter dan 5 jaar

Hieronder in diagram 14 de antwoorden op deze vraag.

Plannen voor terugkeer

Antwoord 1	nee
Antwoord 2	misschien
Antwoord 3	ja
Antwoord 4	geen respons

Hieronder in diagram 15 de antwoorden op deze vraag.

Analyse subgroepen

De subgroepen die zijn geanalyseerd betreffen de mogelijke subgroepen waarnaar gevraagd is bij de open vragen in de enquête (zie bijlage). Deze vragen zijn gebaseerd op de literatuurstudie uit hoofdstuk 2.

Taal ouders

Er is geen specifieke spreiding over de gegeven antwoorden voor wat betreft de situatie of een ouder, of beide ouders Nederlands spreken.

Terugkeerplannen

Er is een duidelijk verschil zichtbaar geworden in de groep respondenten met mogelijke terugkeerplannen. Deze groep bestaat uit vijf ouders (vier met terugkeerplannen en één met mogelijke terugkeerplannen). Vier van deze vijf ouders is inhoudelijk op de hoogte van het begrip NTC, zo blijkt uit vraag 5. Deze vraag heeft betrekking op de bekendheid met de term NTC onderwijs. Bij antwoord 1 hebben ouders een juiste omschrijving gegeven. Bij antwoord 2 is de afkorting benoemd. Antwoord 3 en 4 geven respectievelijk aan dat men niet met de term bekend is of dat geen respons is gegeven.

Hierna in diagram 16 de antwoorden op deze vraag, met in oranje de betreffende subgroep.

De vijf ouders met mogelijke terugkeerplannen reageren onverdeeld positief op het begrip NTC. Dit blijkt uit vraag 3 waarbij alle respondenten het eens zijn met de stelling.

Hieronder in diagram 17 de antwoorden op deze vraag.

Duur verblijf in Spanje

Er is tevens een verschil zichtbaar in de groep respondenten die het langst in Spanje woont. Deze groep bestaat uit 14 van de 22 ouders. Vraag 2 gaat over de mate waarin ouders vinden dat hun kind de taal moet leren. Waarbij antwoord 1 staat voor het correct kunnen spreken, lezen en schrijven, 2 voor het accepteren van fouten en antwoord 3 gericht is op het begrijpen van de taal. De subgroep van ouders die het langste in Spanje woont, heeft een minder hoge doelstelling ten aanzien van de Nederlandse taal dan ouders die korter in Spanje verblijven.

Hieronder in diagram 18 de antwoorden op deze vraag.

§ 4.3 Actieonderzoek – De directie en het team

Hieronder volgen de resultaten van het actieonderzoek. Dit onderdeel is uitgevoerd aan de hand van het plan zoals is vermeld in paragraaf 3.2. De resultaten worden hieronder beschreven.

Dossieronderzoek

In de schoolgids (2013) ligt vast dat er twintig uur per jaar aan huiswerk meegegeven wordt. Dit is op basis van een berekening waarbij school Nederlands Onderwijs Costa Blanca twintig lessen per jaar tekort komt. Er ligt niets vast over de vorm van dit huiswerk.

Ten behoeve van de lessen zijn er geschikte methodes. De methodes zijn ontwikkeld voor een basisschool in Nederland. In Nederland krijgen de leerlingen elke dag les. Omdat op de school in Spanje één keer per week les wordt gegeven moet het programma worden gecomprimeerd. Hier is tevens een handleiding voor beschikbaar van de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland.

Eigen ervaring en observaties

Er wordt weinig huiswerk meegegeven. Bij het voorbereiden van de lessen wordt een enkele keer bepaald dat het handig is om er huiswerk bij te geven. Dit bepaalt de leerkracht zelf.

Leerkrachten geven geen adviezen aan ouders over wat thuis gedaan kan worden om meer taalaanbod mee te geven.

Een enkele ouder vraagt om hulp. Leerkrachten bieden dan hun hulp aan om de ouder wegwijs te maken op internet voor extra oefenmateriaal. Ook wordt er in dat geval wel eens materiaal van de school gekopieerd, bijvoorbeeld uit de mappen voor pluswerk. De leerkrachten hebben een positieve houding daarin.

Wanneer ouders geen interesse tonen wordt hier door leerkrachten op dit moment niet veel aan gedaan. De ervaring hierbij is dat het niet ten goede komt aan de lessen op school. Met name omdat de leerlingen een negatieve houding hebben tegenover de lessen.

Wat vinden leerkrachten dat er gedaan zou moeten worden?

De lessen kunnen volgens de leerkrachten in principe in de beschikbare tijd worden gegeven.

Sommige lessen zijn echter te lastig vanwege de verspaansing. Kinderen kennen bijvoorbeeld geen spreekwoorden of figuurlijk taalgebruik. Andere voorbeelden zijn dat kinderen denken dat het accent van hun ouders het juiste is en geloven dat de juiste variant een grapje is. Dit wordt door de leerkrachten in de praktijk ervaren als niet 'even' aan te leren, vanwege een gebrek aan, of een te eenzijdig taalaanbod.

De leerkrachten vinden dat er meer contact met ouders moet zijn. Niet alleen over huiswerk maar ook over andere activiteiten met het Nederlands als taal. Verder vinden de leerkrachten het van belang dat de advisering aan ouders komt vast te liggen, zodat iedereen dezelfde werkwijze hanteert. Als er huiswerk wordt gegeven dan moet dit wel nuttig zijn. Het moet aansluiten bij de lessen en de doelstellingen van de leerlijnen volgen.

Waarom gebeurt dat wel of niet?

Leerkrachten geven aan dat het voorbereiden van de lessen veel tijd kost en dat dit de reden is dat er weinig huiswerk meegegeven wordt. Huiswerk zou nog meer voorbereidingstijd kosten.

Een reden dat er weinig met de ouders over wordt gecommuniceerd is dat er geen afspraken zijn gemaakt binnen het team.

Verder wordt als reden aangegeven dat ouders veelal weinig interesse hebben in de Nederlandse taal.

De reden dat ouders niet proactief vanuit het team worden geadviseerd is een gebrek aan tijd. Dit zou binnen het team georganiseerd moeten worden volgens de leerkrachten. Ten aanzien hiervan is er geen aansturing vanuit de directie. De reden is dat er te weinig formatie is. Dit is mede ook de aanleiding voor dit afstudeeronderzoek.

Reflectie

Naar aanleiding van dit onderzoek is aan het team helder de vraag gesteld wat het team wil en wat er nu in de praktijk gebeurt. Daarmee rijst de vraag bij het team of de ouders meer betrokken zouden zijn als de school anders handelt. Wellicht zijn meer ouders betrokken als er een duidelijk plan ligt waarover ook gesproken is.

Resultaat

Of ouders meer willen doen als er een goed advies ligt en er meer communicatie is vanuit de school valt wel te verwachten. Hoe groot deze groep is blijkt uit het survey-onderzoek.

§ 4.4 Bevragen (gesprek) – De leerling

Hieronder volgen de resultaten van de bevragingen. Dit onderdeel is uitgevoerd aan de hand van het plan zoals is vermeld in paragraaf 3.2. De resultaten worden hieronder beschreven. Het betreft een weergave van de gesprekken met de verschillende partijen.

Gesprek leerling X

Een meisje van tien jaar. Ze woont haar hele leven al in Spanje. Nederland ziet ze als een prachtig land. Ze maakt altijd foto's en plakt ze in een mooi boek. Ze gaat één of twee keer per jaar op vakantie naar Nederland om familie te bezoeken. Ze vindt het ook erg leuk als de familie in Spanje komt. Dat vindt ze leuk omdat ze dan meer Nederlands kan spreken.

Verder spreekt ze alleen met haar moeder Nederlands. En soms met een vriendinnetje, maar meestal spreken ze toch Spaans. Het Nederlands is wel leuk als anderen het niet mogen horen.

Soms belt ze wel met haar familie in Nederland. Of ze schrijft een e-mail, maar dat vindt ze best wel moeilijk. Haar tante geeft haar wel altijd een complimentje. De Nederlandse les vindt ze heel erg leuk, omdat ze dan in een groepje zijn en de juf is heel aardig. De pauzes zijn leuk en het voorlezen ook. De opdrachten in het werkboek zijn ook leuk, er staat vaak een grappige tekening bij. Haar vader spreekt Frans, maar ze gaat niet naar Franse les, want dat is er niet. Maar dat kan ze wel spreken, luister maar.. En op school leren ze ook nog Valenciaans en Duits.

Resultaat gesprek leerling X

Een leerling met een positieve houding tegenover Nederland en het Nederlands. Ze gebruikt het Nederlands redelijk veel en spreekt het goed, maar met een zwaar accent. Omdat ze het goed spreekt gaat het lezen ook goed. Het schrijven is lastiger. Dit meisje heeft relatief veel taalaanbod ten opzichte van andere leerlingen. Haar Nederlands is van een redelijk goed niveau. Voldoende en gevarieerd taalaanbod wordt hiervan in de literatuur als reden opgevoerd zoals blijkt uit de literatuurstudie in hoofdstuk 2.

Gesprek leerling Y

Een jongen van 8 jaar. Hij woont twee jaar in Spanje. Hij weet nog goed hoe de school in Nederland was. De school in Spanje (dagschool) is leuker omdat er veel projecten met techniek en natuur zijn. Hij gaat niet zo vaak naar Nederland, maar heeft via Skype nog wel contact met familie en soms komt een vriendje uit Nederland hier in Spanje. Zijn beide ouders spreken Nederlands, thuis spreekt hij ook Nederlands, ook met zijn zusje. Maar soms spreken ze ook in het Spaans. Hij heeft thuis veel boeken en zijn moeder leest veel voor in het Nederlands. Zelf leest hij ook Spaanse boeken. Zijn vader heeft op de computer een spel om Nederlands mee te oefenen. Dat doen ze dan samen, dat is heel leuk. Hij kijkt met zijn vader ook vaak naar Nederlandse films. Die halen ze van internet, want ze hebben Spaanse televisie. De Nederlandse school vindt hij heel leuk, de klas is klein en heel gezellig en in de pauze doen we Nederlandse spellen.

Resultaat gesprek leerling Y

Een jongen met ouders die er veel aan doen op een leuke manier. Het is een jongen die liever buiten is om te voetballen. Erg betrokken lijkt hij niet direct, maar hij is zeker geïnteresseerd als het op een leuke manier gebeurt. Daarom is variatie in aanbod belangrijk, zoals beschreven bij de literatuurstudie.

Gesprek met leerling Z

Een meisje van 11 jaar. Ze woont al haar hele leven in Spanje. Ze heeft een Nederlandse moeder en een Spaanse vader. Thuis spreken ze vooral Spaans. Haar moeder spreekt ook goed Spaans vindt ze. Nederlands spreken ze wel eens, maar als pappa thuis is bijna nooit. Met haar vriendinnetjes op de Nederlandse school vindt ze het leuk om te oefenen in het Nederlands. De klas is klein en we hebben allemaal

Nederlandse familie, dat is grappig. Verder heeft ze hier geen Nederlandse vriendinnetjes. Als ze in Nederland is, speelt ze met haar nichtjes en soms komen zij in Spanje. Ze gaan niet zo vaak naar Nederland op vakantie, ook vaak naar andere landen.

Resultaat gesprek leerling Z

Een meisje dat erg Spaans georiënteerd is. Ze spreekt tijdens de dagelijkse gang van zaken weinig Nederlands. Dit is ook te horen, ze maakt fouten en heeft een zwaar accent. Vooral het sociaal-emotionele aspect speelt bij haar een rol. Het feit dat je niet de enige bent met een ouder die de taal van het land niet spreekt.

§ 4.5 Observeren – De taal en de leerling

Hieronder volgen de resultaten van de observaties. Dit onderdeel is uitgevoerd aan de hand van het plan zoals is vermeld in paragraaf 3.2. De resultaten worden hieronder beschreven. Het betreft een weergave van de volgende onderwerpen.

Uitspraak

De letter 'u' wordt door vier leerlingen uitgesproken als een 'oe', oefenen helpt wel, maar het sluipt er snel weer in. De kinderen met deze uitspraak zijn in Spanje opgegroeid. De lange klank 'oo' kent men in het Spaans niet en wordt ook in het Nederlands wel eens afgekort tot een 'o', met name bij het lezen. Bij het lezen zijn dubbele medeklinkers lastig voor deze kinderen. In het Nederlands is het woord 'boten' iets anders dan het woord 'botten'. In het Spaans bestaan geen dubbele medeklinkers.

Lidwoorden

Acht leerlingen maken regelmatig een fout met het toepassen van het juiste lidwoord.

Woordenschat

Eén leerling heeft geen moeite met het zoeken naar woorden en kan alles vertellen of begrijpen. Bij de andere leerlingen is de woordenschat in het Nederlands beperkt. Dit blijkt vooral wanneer kinderen een verhaal vertellen. Ze zoeken naar woorden en zeggen het soms in het Engels of Spaans. Ook bij het lezen van teksten weten de leerlingen een aantal woorden niet. Dit zijn als relatief bekend veronderstelde woorden, zoals 'ontbijt' of 'honing'. De woordenschat in het Spaans en Engels dekt het vaak wel. De schooltaal in het Spaans kent een grote woordenschat. Kinderen leren bijvoorbeeld op jonge leeftijd al veel dingen over de natuur. Ze kennen alle onderdelen van een oog of bloem als ze acht jaar zijn. Het beeld klopt met de theorie dat een meertalig kind in verhouding meer woorden kent.

Woordenschat – Homoniemen

Het Spaans kent heel veel homoniemen. Vooral ook voor werkwoorden. Bijvoorbeeld het aaien van een hond en het neerzetten van een kopje op tafel is in het Spaans hetzelfde werkwoord. Dit is de reden dat leerlingen in het Nederlands soms een onbegrijpelijk werkwoord lijken te gebruiken. Ze zeggen dan bijvoorbeeld: "de hond te zetten".

Figuurlijk taalgebruik en gezegden

De invloed van figuurlijk taalgebruik werkt ook door in het Nederlands. Zo zeggen wij in het Nederlands 'een school vissen' en is dat in het Spaans een 'bank vissen'. Uit het actieonderzoek bij het team blijkt ook dat kinderen een te kleine woordenschat hebben op dit vlak. De leerlingen zijn echter effectief door het wel te gebruiken. Een aantal kinderen vindt het ook erg leuk om achter dit soort dingen te komen. De titel van dit afstudeeronderzoek refereert ook naar een dergelijke fout. Het is een letterlijke vertaling van een Spaanse uitdrukking (No me importa un pepino).

Woordvolgorde

In het Spaans komt het bijvoeglijk naamwoord achter het zelfstandig naamwoord. Twee leerlingen doen dit in het Nederlands ook wel eens. Vooral bij het schrijven. Bijvoorbeeld 'televisie grote'.

Meervoud

In het Engels en Spaans zijn bepaalde woorden anders in het meervoud dan in het Nederlands. Bijvoorbeeld broek en bril. In het Nederlands zijn dat woorden in het enkelvoud. Drie kinderen maken hier fouten in. Ze zeggen dan: "Ik heb nieuwe brillen" of "Die broeken is vies".

Datum

Vijf kinderen zeggen een datum als '22 de augustus', omdat dit de wijze is waarop het in het Spaans wordt uitgesproken.

Andere invloeden vanuit het Engels / Spaans

Het Engels heeft bij alle kinderen een enkele keer invloed. Bijvoorbeeld uitspraken als 'Die collectioneer ik.' 'Dat is gedaan by mij.' en "Mijn opa koopt een house".

In het rapport Verdieping Meertaligheid (Hooijenga, 2014), geschreven door de onderzoekster, bevinden zich de fragmenten van werk van leerlingen waaruit bovenstaande uitspraken blijken. Deze Verdieping Meertaligheid is geschreven en beoordeeld met een voldoende, waarbij als feedback is gegeven dat het een zeer bruikbaar stuk is ten behoeve van meertaligheid in zowel Spanje als Nederland. Deze Verdieping Meertaligheid wordt gezien als goed te gebruiken onderdeel bij het praktijkonderzoek.

Eindresultaat

In de gesproken taal gaat veel meer goed. Dan wordt nog wel eens een fout gemaakt in de woordvolgorde en hoor je een zwaar accent. Bij geschreven taal is het lastiger en komen ook fouten voor in andere facetten. Als de leerlingen hardop lezen corrigeren ze zich zelf omdat ze dan horen dat het fout is. Dit is een goede manier om het Nederlands te leren.

Aan de genoemde punten moet structureel extra aandacht worden besteed. Behalve aan fouten die eenmalig voorkomen, soms 'spelen' kinderen dan ook met taal. Zoals de uitspraak "Die collectioneer ik", de leerling weet dat het niet goed is, maar heeft er geen Nederlands woord voor. Als het juiste woord wordt herhaald is dit een manier om de woordenschat te verbreden.

Dit hoofdstuk bevat de conclusies welke zijn voortgekomen uit het praktijkonderzoek. Daarna volgen aanbevelingen en vindt er reflectie plaats op de conclusies en aanbevelingen.

§ 5.1 Conclusies

In deze paragraaf volgen de conclusies uit het praktijkonderzoek. De conclusies zijn opgesteld per onderwerp. Deze onderwerpen zijn naar voren gekomen uit de verschillende onderzoeksvormen. Per onderwerp is de onderzoeksvorm vermeld en op welke onderzoeksvraag dit betrekking heeft. De onderwerpen staan onderstreept aangegeven.

Deze onderzoeksvragen tezamen vormen de centrale vraagstelling. Het antwoord op deze centrale vraagstelling betreft alle onderwerpen.

Onderwerp:	<u>Lesvoorbereiding</u>
Betreft:	Onderzoeksvraag 1 Wat is nodig om een leerling thuis gedegen taalaanbod te laten krijgen?
	Onderzoeksvraag 4 Welke zaken moeten de directie en het team regelen?
Bron:	Actieonderzoek

Uit het actieonderzoek blijkt onder meer dat elke lesdag door de leerkrachten uitgebreid wordt voorbereid. Dit betreft vooral het samenstellen, de lessen op zichzelf zijn bestaande lessen uit verschillende methodes. Bijvoorbeeld een methode voor spelling en voor taal. Het samenvoegen van diverse lessen voor één dagdeel Nederlandse les kost tijd, circa zes uur per maand. Dat komt neer op een kleine werkdag ter voorbereiding op twee werkdagen lesgeven (vier dagdelen).

Onderwerp:	<u>Huiswerk</u>
Betreft:	Onderzoeksvraag 1 Wat is nodig om een leerling thuis gedegen taalaanbod te laten krijgen?
	Onderzoeksvraag 4 Welke zaken moeten de directie en het team regelen?
Bron:	Actieonderzoek

Uit het actieonderzoek blijkt dat er op dit moment geen huiswerk wordt meegegeven aan de leerlingen door de leerkrachten. Er is een enkele uitzondering. Als dit gebeurt is het van praktische aard, bijvoorbeeld als de leerling ziek is geweest of als een tekst erg lang is voor in de les. Het huiswerk heeft geen doorgaande lijn aangaande de lesstof, is niet planmatig en wordt niet gecommuniceerd met de ouders.

Onderwerp:	<u>Taalaanbod thuis</u>
Betreft:	Onderzoeksvraag 2 Welke persoonlijke omstandigheden van de leerling spelen een rol?
Bron:	Bevragen Survey-onderzoek

Uit het onderzoek blijkt dat leerlingen de Nederlandse taal als positief ervaren. Ze zijn er ook graag mee bezig. Vanwege het programma op de dagschool ervaren de leerlingen huiswerk wel als last. Verder blijkt dat Nederlandse taalactiviteiten, niet zijnde huiswerk, worden gewaardeerd.

Onderwerp:	<u>Communicatie met ouders</u>
Betreft:	Onderzoeksvraag 2 Welke persoonlijke omstandigheden van de leerling spelen een rol?
Bron:	Bevragen Survey-onderzoek

Een grote groep ouders staat positief tegenover de taal en de Nederlandse les.

Een deel van de ouders is neutraal over Nederlandse les voor hun kind, als er duidelijke handvatten zijn is deze groep wel bereid meer te doen. Uit de enquête blijkt dat deze groep denkt dat het met de Nederlandse taal 'vanzelf' goed komt.

Een opmerkelijk verschijnsel is de subgroep van ouders met terugkeerplannen. Deze groep is inhoudelijk goed op de hoogte van de kenmerken van Nederlands Taal en Cultuur onderwijs. De doelstellingen ten aanzien van de taal liggen voor deze groep hoog ten aanzien van alle facetten van de taal.

Een andere subgroep die duidelijk naar voren is gekomen is de groep ouders die lang in Spanje woont. Deze groep ouders verwacht minder ten aanzien van het niveau van de taal Nederlands ten opzichte van de groep ouders die korter in Spanje woont. De doelstellingen bij deze subgroep liggen duidelijk lager, deze groep richt zich vooral op het spreken van Nederlands en accepteert bijvoorbeeld fouten in het schrijven van de taal.

Onderwerp:	<u>Het team</u>
Betreft:	Onderzoeksvraag 4 Welke zaken moeten de directie en het team regelen?
Bron:	Actieonderzoek Survey-onderzoek

Er worden binnen het team geen afspraken gemaakt over het verbeteren van het taalaanbod bij de leerlingen. Het team richt zich op de lessen en niet op de thuissituatie.

Onderwerp: Directie

Betreft: Onderzoeksvraag 4
Welke zaken moeten de directie en het team regelen?

Bron: Actieonderzoek

Op dit moment ligt er niets vast over het verrijken van het taalaanbod middels huiswerk en over wat ouders kunnen doen. De directie stuurt het team aan. Dit betreft de inhoud van de lessen. Er wordt niet gesproken over de thuissituatie. De directie bespreekt dit onderwerp niet met de ouders.

Onderwerp: Taalaanbod

Betreft: Onderzoeksvraag 3
Welke rol spelen de andere talen in de omgeving van de leerling?

Bron: Observeren

Uit de observaties blijken diverse aandachtspunten bij de leerlingen van de school Nederlands onderwijs Costa Blanca aangaande de Nederlandse taal. Deze aandachtspunten zijn de uitspraak, lidwoorden, woordenschat (waaronder invloed vanuit het Spaans en Engels), spreekwoorden en gezegden, woordvolgorde en meervoud.

§ 5.2 Aanbevelingen

Op basis van de conclusies uit paragraaf 5.1 worden in deze paragraaf voor de afzonderlijke onderwerpen aanbevelingen gegeven. Deze aanbevelingen leveren concrete handvatten op om het praktijkprobleem op te lossen. De verwachting is dat de kwaliteit van het taalaanbod bij de leerlingen van de onderzochte school hiermee verbetert.

Lesvoorbereiding

Het advies is om de methode zowel voor als in de lessen te gebruiken. De voorbereidingstijd wordt daarmee aanmerkelijk verkort tot ongeveer één uur. De tijd die daarmee beschikbaar komt kan worden benut om huiswerk voor te bereiden teneinde de lessen te completeren. Om dit mogelijk te maken dienen er meerdere exemplaren van de handleidingen te worden aangeschaft. De voorbereidingstijd wordt door de onderzoekster als te lang beschouwd. Het is in de situatie van de onderzochte school dan wel praktisch mogelijk (omdat er niet elke dag lesgegeven wordt), het is echter niet gangbaar in het basisonderwijs om deze hoeveelheid tijd te kunnen besteden aan voorbereiding van een lesdag.

Huiswerk

Het advies is om het huiswerk een geïntegreerd onderdeel van de lessen te maken. Het sluit dan in ieder geval aan bij de kerndoelen en vormt een doorgaande leerlijn. Het huiswerk is een herhaling of verrijking van de les en/of een voorbereiding op de volgende les.

De ouders moeten weten welk huiswerk meegegeven wordt en wat de doelen van het huiswerk zijn. Dit vergroot de betrokkenheid van de ouders.

De leerlingen hebben veel huiswerk op dagscholen. Het advies is om huiswerk te geven voor twee keer een kwartier per week. De meeste ouders willen er ook niet meer tijd aan besteden blijkt uit de enquête. Dit is echter niet voldoende voor een goed taalaanbod. De thuissituatie is daarbij essentieel als aanvulling op het taalaanbod. Zie verder 'taalaanbod thuis' en 'communicatie met ouders'.

Taalaanbod thuis

Naast het huiswerk zijn er vele mogelijkheden om de leerlingen thuis een kwalitatief goed taalaanbod te geven. Het advies is om ouders in ieder geval het volgende aan te bevelen:

- Educatieve kinderprogramma's samen met hun kind bekijken.
- Voorlezen.
- Taalspellen op internet samen doen.

Ouders kunnen thuis meer zogenaamde schooltaal gebruiken. Het advies is om ouders uitleg te geven over schooltaal en het belang daarvan. De kenmerken van schooltaal staan uitgebreid omschreven in dit rapport. Het verdient de voorkeur om dit met de ouders in de vorm van een workshop te oefenen.

Indien het kind slechts van één of twee ouders of naasten de Nederlandse taal hoort, krijgt het kind een eenzijdig taalaanbod mee. Daarom wordt geadviseerd om:

- Speelafspraken te maken met Nederlands sprekende kinderen.
- Bellen met vrienden en familie in Nederland.
- Op vakantie gaan naar Nederland.
- Kaartjes of berichtjes sturen naar Nederlands sprekende kennissen.

Communicatie met ouders

Omdat informatie en afspraken de betrokkenheid zullen vergroten en daarmee het taalaanbod voor de leerlingen verbetert, is het advies naar aanleiding van dit rapport als volgt:

- in een ouderbijeenkomst de resultaten van dit onderzoek bespreken.
- nadruk op het belang van een goed taalaanbod thuis.
- informatie op papier beschikbaar stellen als naslagwerk.
- regelmatig naar verwijzen, bij oudergesprekken en bijeenkomsten.
- evalueren na een half jaar.

Zoals uit de literatuurstudie blijkt is het verstandig om doelstellingen af te stemmen op de wensen van de ouders.

Het team

Het team wordt geadviseerd samen afspraken te maken in het teamoverleg en dit vast te leggen. Deze afspraken richten zich op de thuissituatie. Voorts wordt geadviseerd hier uitgebreid de tijd voor te nemen en de voorgenomen afspraken toe te passen in de praktijk. Daarna kan dit worden geëvalueerd en kan zo nodig bijstelling van de afspraken plaatsvinden .

Directie

De directie wordt geadviseerd de gemaakte afspraken met het team en met de ouders vast te leggen. Dit kan onder meer in de schoolgids voor de ouders en in het schoolplan voor de Onderwijsinspectie. Wat vastgelegd moet worden zijn de doelen, wat er aan gebeurt en hoe deze worden bereikt.

De directie heeft de verantwoordelijkheid om in de maandelijkse bijeenkomsten te zorgen voor evaluatie en eventuele verbeteringen.

§ 5.3 Reflectie

In deze paragraaf wordt gereflecteerd op de gepresenteerde uitkomsten in paragraaf 5.1 en 5.2.

Kanttekeningen

De school is redelijk klein. Als gevolg hiervan is de helft van het aantal gezinnen slechts 23 en zijn er slechts drie leerkrachten, waarvan één ook de rol als directrice vervult. Het kan zijn dat hierbij de steekproef niet representatief is. De aanwezigheid van een dubbele rol van een van de respondenten kan ruis geven in de validiteit van de onderzoeksresultaten.

Ook de onderzoekster had feitelijk twee rollen, namelijk als stagiair en onderzoekster. Het steeds opnieuw opzetten van de juiste pet is wel gelukt, maar dient wel in ogenschouw te worden genomen.

Uit de literatuurstudie blijkt de importantie van het begrip schooltaal. Hierover komt in de enquête niets naar voren. Dit had eventueel toegevoegd kunnen worden. De reden voor het weglaten is dat de enquête afbakenend is van opzet. Door ouders mogelijke antwoorden te geven zijn ze aangezet tot kiezen en niet zo zeer tot het zelf bedenken wat bijvoorbeeld als taalaanbod had kunnen worden gekwalificeerd.

Aansluiting bij heersende opvattingen

Het onderzoek ondersteunt grotendeels de heersende opvattingen binnen het team. Namelijk dat er ruimte is om de taalontwikkeling positief te stimuleren. Een uitzondering hierop is de rol van de ouders. De overtuiging leefde bij het team dat veel ouders niets thuis willen doen. Dit komt niet uit het survey-onderzoek naar voren. Een voorwaarde is echter wel dat de rol van de school actief moet worden. Dit vereist wel een cultuuromslag waar de nodige aandacht voor moet komen. Dit is ook uit het actieonderzoek bij het team zelf duidelijk geworden. Hiermee ondersteunen het survey- en actieonderzoek elkaar.

Bruikbaarheid onderzoek elders

Het onderzoek is ook relevant voor andere Nederlandse Taal- en cultuurscholen. Deze scholen hebben allen te maken met een beperkt aantal uren les, namelijk één keer per week. Het belang van de rol van de ouders in de thuissituatie lijkt evenwel ook bij andere scholen te spelen.

Persoonlijke opvattingen onderzoekster

De rol van de school kan heel goed verschoven worden naar een adviesfunctie over taal in de thuissituatie. Bijvoorbeeld door het geven van trainingen in het gebruik van schooltaal. De onderzoekster denkt dat een actieve rol beter past bij de situatie van het NTC onderwijs en dat deze ook nodig is. Die actieve rol betreft zowel het voortdurend kritisch beschouwen van de eigen organisatie alsmede het opzoeken van samenwerking.

Suggestie vervolgonderzoek

Vanwege het belang van de kwaliteit van het taalaanbod in de thuissituatie verdient het de aanbeveling onderzoek te verrichten met als doel een nulmeting te verkrijgen. Met de kennis over die basis als gegeven kan verder worden gewerkt aan het verbeteren ervan.

LITERATUUR

- Appel, R. & Vermeer, A. (2008). Tweede-taal verwerving en tweede-taal onderwijs. Bussum: Coutinho.
- Blumenthal, M. (2009). Meertalige ontwikkeling. Leuven: Acco
- Harinck, F. (2006). Basisprincipes praktijkonderzoek. Apeldoorn: Garant.
- Hooijenga, J.E. (2014). Verdieping Meertaligheid. Geraadpleegd uit persoonlijk archief.
- Hooijenga, J.E. (2014). Verdieping Nederlands als tweede taal. Geraadpleegd uit persoonlijk archief.
- Hootsen, G. (2007). Schooltaal thuis: een meervoudige casestudy naar het taalaanbod van moeders in interactie met hun driejarig kind. Scriptie Universiteit van Tilburg. Gedownload op 26 maart 2014, van www.kennislink.nl/publicaties/schooltaal-of-thuistaal-wat-leren-jonge-kinderen-thuis.
- Inspectie van het Onderwijs (2011). Terug in Nederland – Een onderzoek naar de aansluiting op onderwijs in Nederland gedownload van 4 maart 2014 van <http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/nieuwsberichten/terugkerende-leerlingen-doen-het-goed-op-school.html>
- Kempen, M. van (2010). Meertaligheid. *Onderwijs Buiten Nederland*, 1, 22-25.
- Kuiken, F. & Vermeer, A. (2005). Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Linden, van der E., & Keulen, F. (2012). Het succes van tweetalig opvoeden. Leuven, België: Acco.
- Nederlands Onderwijs Costa Blanca (2013). Schoolgids Nederlands Onderwijs Costa Blanca 2013-2014 Geraadpleegd uit het archief Nederlands Onderwijs Costa Blanca
- Nortier, J. (2009). Nederland meertalenland. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Paus, H. (2010). Portaal – Praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs. Bussum: Coutinho.
- Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2011). 10 Kernpunten voor goed NTC-onderwijs. Geraadpleegd uit het archief van de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland.
- Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2010). Corporate Brochure Grenzeloos groeien. Gedownload op 15 januari 2014, van <file:///C:/Windows/Temp/Corporate%20brochure.pdf>
- Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2011). Moedertaalonderwijs overal anders. *Onderwijs Buiten Nederland*, 1, 16-19.

Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2012). Huiswerk. Geraadpleegd uit het archief van de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland.

Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2012). Basisadvies Communicatie met ouders. Geraadpleegd uit het archief van de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland.

Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland (2012). Basisadvies Effectieve lestijd. Geraadpleegd uit het archief van de Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland.

Bijlage 1 – Enquête ouders

Beste .....

Twee weken geleden heeft u een aankondiging gehad dat er een enquête wordt verstuurd. U heeft aangegeven mee te willen werken. Ik dank u daar hartelijk voor! Bij deze ontvangt u de enquête. Stuur u de enquête binnen 1 week terug?

Ter herinnering nogmaals een korte toelichting. Als student aan de PABO te Meppel (Nederland) loop ik stage op de Nederlandse school. In het kader van het afstuderen doe ik onderzoek op de Nederlandse school op basis van een vraag vanuit het onderwijsteam. De resultaten worden gebruikt om het taalaanbod voor uw kind(eren) te verbeteren.

De uitkomsten van de enquête worden verwerkt in het onderzoek en vast gelegd in een rapport. Naar aanleiding hiervan wordt u geïnformeerd door de Nederlandse school.

Bedankt voor uw medewerking!

Met hartelijke groet,

Jitske Hooijenga (Sarah)

.....

Waar 'kind' staat kunt u ook lezen 'kinderen'. De enquête spreekt één Nederlands sprekende ouder aan. Spreekt u als ouders allebei Nederlands, dan kunt u een eventueel afwijkende visie van de ander ook kwijt. Gebruik hiervoor het laatste veld waar u overige opmerkingen kwijt kunt.

- Onderzoek ten behoeve van de Nederlandse school -

Vraag 1

Wat is doorgaans uw houding ten aanzien van het Nederlandse als taal?

- Nederlands is heel belangrijk voor mij.
- Nederlands is enigszins belangrijk voor mij.
- Nederlands is niet zo belangrijk voor mij.

Vraag 2

Hoe goed wilt u dat uw kind de Nederlandse taal leert?

- Mijn kind moet het correct kunnen spreken, lezen en schrijven.
- Mijn kind mag fouten maken bij het spreken, lezen en schrijven.
- Mijn kind moet het vooral kunnen begrijpen.

Vraag 3

Bent u het eens of oneens met de volgende stelling?

Ik wil voor goed onderwijs voor mijn kind een NTC-school.

- Eens
- Oneens
- Weet ik niet

Vraag 4

Wilt u dat uw kind bij leeftijdsgenoten op een basisschool in Nederland kan instromen?

- Ja
- Nee

Vraag 5

Waar denkt u aan bij de term NTC-onderwijs?

.....
.....
.....

Vraag 6

Denkt u dat NTC-onderwijs een zekere waarborg tot goed onderwijs geeft?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Vraag 7

Denkt u dat NTC-onderwijs dezelfde taallessen aanbiedt als een basisschool in Nederland?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Vraag 8

Vindt u één dagdeel les per week (zoals het nu is) voldoende voor uw kind?

- Ja, dit is voldoende.
- Alleen als het nodig is voor de taal wil ik meer uren les.

Nee, ik wil meer uren les.

Vraag 9

Denkt u dat het nut heeft om uw kind thuis veel Nederlands taalaanbod mee te geven?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Wilt u aangeven waarom u denkt dat dit het geval is?

.....

.....

.....

.....

Vraag 10

Bent u het eens of oneens met de stelling dat NTC-onderwijs vervangen kan worden door iets anders, bijvoorbeeld door privéles.

- Eens
- Oneens
- Weet ik niet

Vraag 11

Welke van de volgende activiteiten die met de Nederlandse taal te maken hebben vinden wel eens plaats met uw kind?

- Voorlezen
- Nederlandse tv/films kijken
- Afspreken met vriendjes die Nederlands spreken
- Vakantie in Nederland
- Huiswerk maken
- Bellen of Skypen met iemand uit Nederland

Vraag 12

Wanneer de school een duidelijk advies geeft over huiswerk, hoeveel tijd wilt u hier dan aan besteden?

- Elke dag een kwartier
- Om de dag een kwartier
- Helemaal niet

Tot slot nog een aantal vragen over uw persoonlijke situatie.

Welke taal spreekt u met uw met uw kind?

.....

Welke taal spreekt de (eventuele) andere ouder met uw kind?

.....

Hoe lang woont u in Spanje?

.....

Bent u van plan om (ooit) terug naar Nederland te gaan?

.....

Wat wilt u tot slot nog kwijt?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bedankt voor uw inzet!